

ADANA/TEPEBAĞ HÖYÜK AMPHORA MÜHÜRLERİ

AMPHORA STAMPS FROM THE ADANA/TEPEBAĞ HÖYÜK

Makale Bilgisi

Başvuru: 22 Mayıs 2018
Hakem Değerlendirmesi: 15 Ekim 2018
Kabul: 23 Mayıs 2019
DOI Numarası:10.22520/tubaar.2019.24.006

Article Info

Received: May 22, 2018
Peer Review: October 15, 2018
Accepted: May 23, 2019
DOI Number: 10.22520/tubaar.2019.24.006

Fatma ŞAHİN * - Erkan ALKAÇ **

Anahtar Kelimeler: Knidos, Rhodos, Kilikia Bölgesi, Tepebağ Höyük, Hellenistik Dönem, Amphora Mühürü

Keywords: Knidos, Rhodos, Cilicia, The Mound of Tepebağ, Hellenistic Period, Amphora Stamp

ÖZET

Adana/Tepebağ Höyük'te 2015-2016 kazı sezonunda bir adet Knidos ve on bir adet Rhodos olmak üzere on iki adet amphora mührü ele geçmiştir. MÖ geç 4. yüzyıl – erken 3. yüzyıla tarihlenen Knidos buluntusu, höyükteki amphora mühürleri arasında en erkene ait örnektir. Bu mühürde Knidos sikkelerinde de görülen pruva sembolü yer almaktadır. Rhodos amphora mühürleri, MÖ 3. yüzyılın ikinci çeyreği ile MÖ 2. yüzyılın ortaları arasında tarihlenmektedir. Rhodos mühürleri üzerinde eponym (yönetici) ve üretici isimleri ile birlikte ay adları da görülmektedir. Höyükteki mühürler birkaç yönden önem taşımaktadırlar. Mühürler, Tepebağ yerleşiminin Hellenistik Dönem kanıtlarıdır. Höyüğün Hellenistik Dönem tabakalarının tarihlendirilmesi yanı sıra aynı zamanda yerleşimin ticari ilişkilerini de göstermektedir.

* Dr. Öğretim Üyesi, Çukurova Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Protohistorya ve Önasya Arkeolojisi Anabilim Dalı, Balcalı, Sarıçam-Adana/TÜRKİYE. E-mail: fatmasahin@cu.edu.tr

** Doç.Dr., Mersin Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Çiftlikköy Kampüsü, Mersin/TÜRKİYE. E-mail: ealkac77@gmail.com

Makalenin tüm fotoğraf ve çizimleri Ebru İnceman ve Oya Özbilen tarafından yapılmıştır. Ayrıca çalışmanın tüm aşamalarında yardım ve desteklerini de esirgememişlerdir. Kendilerine sonsuz teşekkürlerimizi sunarız. Rhodos amphora mühürlerinin kalıp numaraları, Prof. Dr. Gonca Cankardeş-Şenol'un Aleksandria çalışmalarına göre düzenlenmiştir. Amphora kulplarının kil ve yüzey renkleri için Munsell Soil Color Chart (1998) kullanılmıştır.

ABSTRACT

Twelve amphora stamps were found at Adana/Tepebağ Höyük during the 2015-2016 excavation season, one of them was Knidian type and eleven of them were Rhodian type. The Knidian one dating to the late 4th century - early 3rd century BC is the earliest one of the amphora stamps at the site. This stamp contains a ship's prow emblem, which is also seen on the Knidian coins. Rhodian amphora stamps are dated between the second quarter of the 3rd century BC and the middle of the 2nd century BC. The name of the months are seen with the eponym's and producer's names on the Rhodian stamps. The amphora stamps found at Tepebağ Höyük are quite important in terms of revealing the presence of the Hellenistic period and dating its layers, as well as exhibiting the trade relationships of the site.

GİRİŞ

Bir kentin stratejik konumu, ticari ilişkilerdeki rolünü, önemini ve gücünü artıran etkenlerin başında gelmektedir. Adana kent merkezinde yer alan Tepebağ Höyük kara, deniz ve akarsular vasıtasıyla çeşitli ulaşım yollarına sahiptir. Ayrıca Anadolu ve Mezopotamya arasındaki köprü konumu, bol su kaynakları, verimli arazileri, ılıman iklimi, fauna ve flora çeşitliliği gibi avantajları ile Çukurova'nın merkezinde oldukça önemli stratejik konuma sahiptir. Antik Adaniya ile eşleştirdiğimiz¹ Tepebağ Höyük'ten ele geçen bir grup baskılı amphora kulpu özellikle bölgenin ticari hacmi ve rotaları bağlamında büyük önem taşımaktadır. Antik dönemde taşıma ve depolama gibi birçok alanda kullanılan amphoralar, üzerlerinde bulunan mühürler kentlerin ekonomisi, ticareti, ticari rotaları ve tarihi gibi konularda bilgiler vermektedir. Bu bağlamda şimdiye kadar çalışılmamış olan ve Tepebağ Höyük'te 2015-2016 kazı sezonunda ele geçmiş olan on iki adet baskılı amphora kulpu burada değerlendirilmektedir. Bu amphora mühürlerini kökenlerine göre sınıflandırmak, mühürleri tarihlemek ve mühürlerin stratigrafiyle ilişkisini ortaya koymak makalenin temel amaçlarıdır. Özellikle Hellenistik Dönemde Batı Anadolu kıyı kentlerinin ve Ege adalarının Kilikia Bölgesi ile yaptığı ticaretin arkeolojik kanıtlarının varlığı, araştırmalar ile ortaya konmuştur. Bununla birlikte Adana kent merkezinde yer alan Tepebağ yerleşiminden de bu verilerin ele geçmesi ve ilk defa bilim dünyasına tanıtılacak olması önem taşımaktadır.

TEPEBAĞ HÖYÜK

Tepebağ Höyük Adana kent merkezinde Tepebağ ve Kayalıbağ mahallerinde yer almaktadır. Doğudan Sarus (Seyhan) Nehri ile sınırlı olan höyüğün koni kısmı yaklaşık olarak kuzey-güney doğrultusunda 360 m doğu-batı doğrultusunda 620 m ölçülerinde olup, yaklaşık 20 hektarlık bir alana yayılmaktadır. Höyük, ova seviyesinden yaklaşık 15 m. yüksekliğe sahiptir. 1967 yılında tescil edilmiş olan Tepebağ Höyük üzerinde ve eteklerinde genelde 18. yüzyıla ait olan tarihi ve tescilli Tepebağ evlerinin yanı sıra niteliksiz gecekondular yapılaşması hakimdir (Fig.1).

Tepebağ Höyük bölgedeki en büyük höyüklerinden biri olup, günümüze kadar iskan görmüş ve önemini hiçbir dönemde kaybetmemiştir. Höyüğün hemen doğusundan akan Sarus Nehri üzerinde, Roma İmparatoru Hadrianus (MS 117-138) tarafından yaptırılmış olan ve günümüze ulaşan ünlü Taş Köprü² yer almaktadır. Yolların denetim altında tutulması, ekonomik ve stratejik anlamda üstünlük sağlaması, doğuyu batıya bağlayan noktada tek köprü olma özelliği taşıyan Taşköprü, büyüklüğü ve sağlamlığı ile de Adana'nın ne kadar önemli bir merkez olduğuna işaret etmektedir. Sarus Nehri, yakın dönemlere kadar ulaşımında kullanılmıştır. 19. yüzyıl gezginlerinden Langlois'in 1953 tarihli gravüründe köprünün sağında ve solunda nehir üzerinde, Tepebağ kıyısında orta boylu tekne ve yelkenliler görülmektedir³. 1856'da Adana'yı ziyaret etmiş olan T. Kotschy ise "Şehrin yanında Sarus

Figür 1: Tepebağ Höyük Havadan Görünümü ve Sarus Nehri (Tepebağ Höyük 2015-2016 Sezonu Kazı Arşivi) / Aerial View of Tepebağ Höyük and Sarus River (Archive of Tepabağ Excavations 2015-2016 Seasons)

¹ Şahin 2016a: 192; Şahin 2016b: 29-30; Şahin 2017b: 2.

² Ramazanoğlu 2009.

³ Girginer 2000: fotoğraf 4.

Figür 2: Tepebağ Höyük Topografik Planı (Tepebağ Höyük 2015-2016 Sezonu Kazı Arşivi) / *Tepebağ Höyük Topographic Plan (Archive of Tepabağ Excavations 2015-2016 Seasons)*

Nehri o kadar derindir ki, Kıbrıs ve kuzey limanlarından küçük gemilerle Taşköprü'ye kadar gelinebiliyor” ve “Taşköprü’de içlerinde iki yüksek Latin tarzı yelkenlinin bulunduğu sekiz tane gemi saydım. Bu gemiler dönüşte kereste, susam, buğday, yün ve pamuk ile biraz da diğer ürünlerden götürüyorlar” diye bilgi vermektedir⁴. Dolayısıyla da çok daha erken dönemlerde Sarus Nehri üzerinden deniz ulaşımının yapılmış olduğunu söyleyebiliriz.

Gerek bölge gerek Adana arkeolojisi için büyük önem taşıyan höyükte kazı çalışmalarının başlatılabilmesi için ilk olarak kamulaştırma çalışmaları yapılmıştır. Höyüğün en üst tepe kısmında yer alan tarihi tescilli yapılar koruma altına alınmıştır. Bu alan nitelsiz yapılardan arındırılarak yaklaşık 70x80 m ölçülerinde bir boş alan oluşturulmuştur (Fig.1-2).

Tepebağ Höyük 2015-2016 yılı kazı çalışmaları, Dr. Öğr. Üyesi F. Şahin’in bilimsel danışmanlığında gerçekleştirilmiştir. Yürütülen kazı çalışmaları neticesinde yüzeyden yaklaşık olarak 5 m derinliğe kadar inilmiş ve inilen bu derinlikte MÖ 2. bin ikinci yarısına yani Geç Tunç Çağı tabakalarına ulaşılmıştır.

Höyükte yüzeyden itibaren stratigrafi belirleme çalışmaları neticesinde inilen 5 m. derinlikte Geç Tunç Çağı’ndan günümüze kadar kesintisiz olarak iskanın varlığı saptanmıştır⁵. Gerek mimari gerek dolgu olarak saptanan tüm kültür tabakalarında yapılan çalışmalardan sonra Tepebağ Höyük stratigrafisi aşağıdaki şekilde belirlenmiştir (Fig. 3).

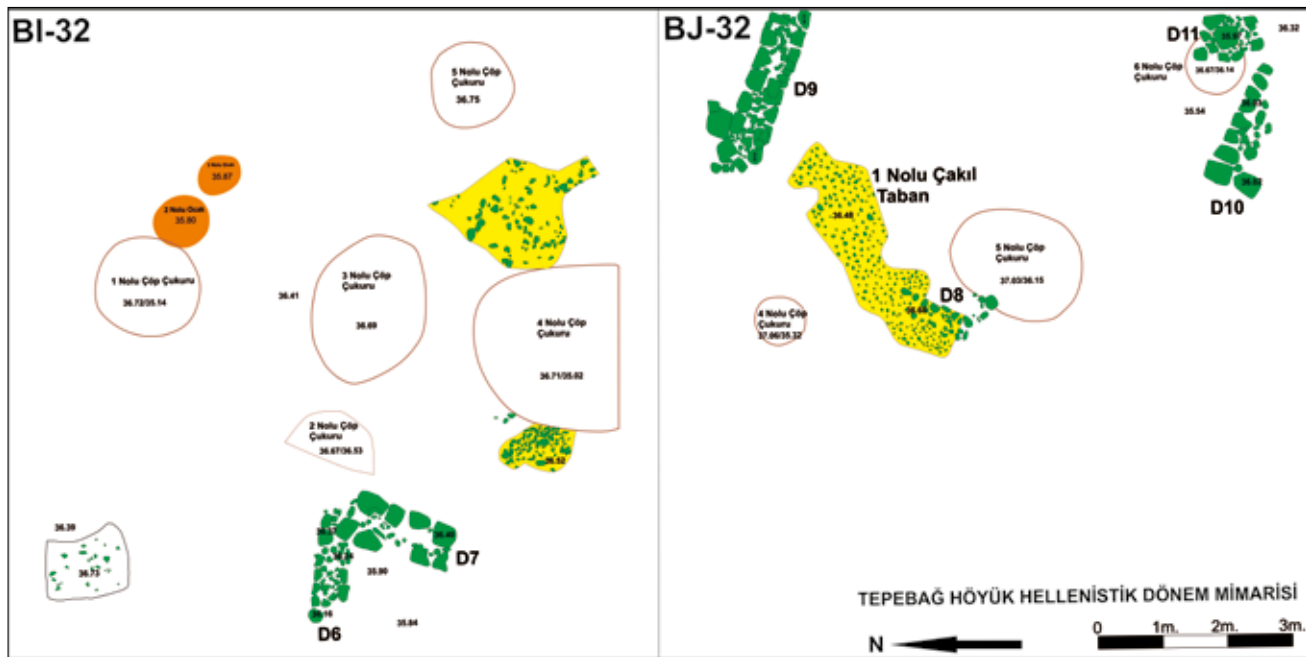
Tepebağ Höyük IV. tabaka 5. evresi Hellenistik Döneme tarihlendirilmektedir. Bu evre yerleşimi daha geç dönem kuyu ve çukurları tarafından oldukça büyük tahribata uğradığı için çok az mimari ve küçük çakıl taşları ile döşeli tabanların bir kısmı korunmuştur (Fig. 4).

Bu dönem tabakalarında Megara kaseleri, skyphos gibi pişmiş toprak kap formlarının yanı sıra kandiller, unguentariumlar, mühürlü amphora kulpları ve figürin parçaları ele geçmiştir. Özellikle burada detay çalışması yapılan amphora mühürleri bu tabakanın net tarihlendirmesini ortaya koymasından da büyük önem taşımaktadır.

⁴ Ener 1993: 210.

⁵ Şahin 2016a; Şahin 2016b; Şahin 2017a; Şahin 2017b.

Tepebağ Höyük Stratigrafisi		
Tabaka	Evre	Dönem
I	1	Cumhuriyet Dönemi
II	2	Osmanlı Geç dönemi
	3	Osmanlı Erken Dönemi
III	4	Bizans-Roma Dönemi
IV	5	Hellenistik Dönem
	6	Klasik Dönemler
V	7	Geç Demir Çağı
	8	Orta Demir Çağı
	9	Erken Demir Çağı
VI	10	Geç Tunç Çağı

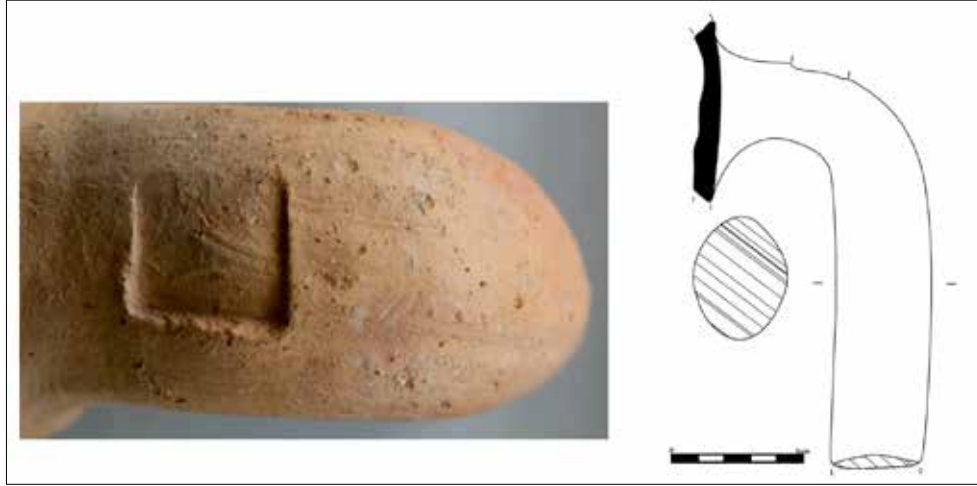
Figür 3: Tepebağ Höyük Kronoloji Tablosu / *Tepebağ Höyük Chronological Table*Figür 4: Hellenistik Dönem Mimarisi / *Hellenistic Period Architecture*

Amphora Mühürleri

Tepebağ Höyük'te on tanesi 2015 yılı iki tanesi ise 2016 yılı kazılarında ele geçmiş olan toplam on iki adet amphora mührünün tarihlendirilmesi, yönetici ve üretici isimlerinden hareketle yapılmıştır. Bu örneklerden on tanesi net olarak okunmuş olup, iki kulp üzerindeki

mühürde yer alan yazıt tam olarak okunamamıştır. Okunamayan iki mühürden 8 numaralı mühürün tarihlendirilmesi 7 nolu mühürden yola çıkılarak yapılabilmektedir.

No 1: Knidos Amphora Mühürü / *Knidian Amphora Stamp*

Knidos Amphora Mühürü

No. 1.

MÖ 4. yüzyılın son çeyreğinde Knidoslu amphora üreticileri, amphora üreticileri, Knidos sikkelerinden esinlenerek, mühürlerinde pruva sembolünü kullanmışlardır⁶. Pruva sembolünün çevresinde bir isim bulunmaktadır. Mühürdeki pruva ve isim kompozisyonunun, aynı dönem Knidos sikkeleri ile benzer olduğu görülmektedir. Bu sembolün çevresinde kaydedilen isimler, yönetici ile ilişkilendirilmekte ve bu tip mühürlerin üretim lokalizasyonunun Knidos olduğu belirtilmektedir⁷. Datça Yarımadası Kiliseyanı atölyeleri, grubun üretim yerinin belirlenmesinde önemli kanıt oluşturmaktadır⁸. Grubun dönemi için MÖ ykl. 325 – ykl. 280 yılları arası önerilmektedir⁹. Tepebağ kazısında bulunan bu mühürde sola doğru yönelen pruva sembolü ve çevresinde bir yazıt yer almaktadır. Mührün sol köşesinden başlayan ve üstte devam eden yazıtta, Πασικράτης ismi kısaltılmış bir şekilde verilmiştir. Knidos'da Πα(ve Πασι(kısaltmalarının tespit edildiği amphora mühürleri bulunmaktadır. Πασι(kısaltması, iki satır olarak oluşturulmuştur. Bu iki kısaltmanın Πασικράτης ile ilişkili olabileceği belirtilmektedir. Bunun dışında Πα- ve Σι- yazıtlarının iki farklı isme işaret ediyor olabileceği de düşünülmektedir¹⁰. Πασικράτης ismi ve pruva sembolünün birlikte yer aldığı amphora mühürleri Kallatis¹¹, Knidos¹² ve Salamis'te¹³ kaydedilmiştir.

Πασι | κρά(της)

Pruva

⁶ Şenol 1995: 15.

⁷ Börker 1986: 473-478.

⁸ Tuna 1990: 359.

⁹ Şenol 1995: 16.

¹⁰ Cankardeş-Şenol 2015-I, 174-175, no. 6-7.

¹¹ Gramatopol/Bordea 1969: 258, no. 1083-1084.

¹² Bu bilgi için Knidos Kazı Başkanı Doç. Dr. Ertekin Doksanaltı'ya teşekkür ederiz.

¹³ Calvet 1972: 49, no. 98.

Rhodos Amphora Mühürleri

A. Yönetici Mühürleri

No. 2.

Mühürde yönetici Κλεώνυμος I ve üretici Εὔφρων isimleri birlikte yer almaktadır. Yönetici Κλεώνυμος I'in ismi, Rhodos Peraiasi'nda üreticilik faaliyetlerini gerçekleştiren Ἰεροτέλης'in amphoralarında belirlenmiştir¹⁴. Κλεώνυμος'un isminin kaydedildiği mühürlerde, nokta, üzüm salkımı ya da asma yaprağı sembol olarak kullanılmıştır. Bu yöneticinin Period Ib içinde MÖ ykl. 263 yılında yöneticilik yaptığı belirtilmektedir¹⁵.

Üretici Εὔφρων'un çok sayıda yönetici ile ilişkili olduğu saptanmıştır. Bu yöneticiler, Τιμαρχ((MÖ ykl. 304 – ykl. 271), Βουλαγόρας (MÖ ykl. 270 – ykl. 268), Πολυάρατος I (MÖ ykl. 270 – ykl. 268), Φωκίων (MÖ ykl. 270 – ykl. 268), Ἀντιλέων (MÖ ykl. 267), Χρυσόστρατος (MÖ ykl. 266), Ἄγριος (MÖ ykl. 265), Ἀριστίων (MÖ ykl. 264), Κλεώνυμος I (MÖ ykl. 263), Λύσανδρος (MÖ ykl. 262 – ykl. 247) ve Φρασίλας'dır (MÖ ykl. 262 – ykl. 247)¹⁶. Yöneticilerin görev yılları, üretici Εὔφρων'un uzun yıllar amphora üretimi gerçekleştirdiğini ortaya koymaktadır. Üreticinin mühürleri Atina-Pnyks¹⁷, Ephesos¹⁸, Kaunos¹⁹, Paphos²⁰, Tel Sandahannah²¹, Aleksandria²²

¹⁴ Empereur 1990: 208, no. 3-4; Doğer 1994: 213, no. 17, pl. LIII; Doğer 1997: 248.

¹⁵ Cankardeş-Şenol 2015-III: 388-390.

¹⁶ Cankardeş-Şenol 2017: 236.

¹⁷ Grace 1956: 141, no. 70, pl. 6.

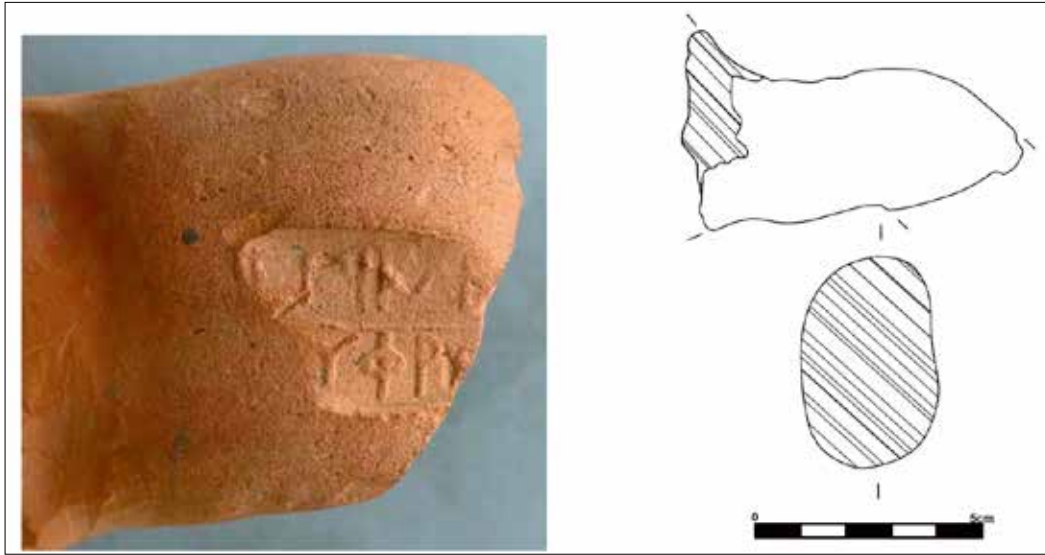
¹⁸ Lawal 2007: 38-39, AH 19-AH 20.

¹⁹ Schmaltz 2016: 66-67, no. 149-150.

²⁰ Nicolaou 2005: 322, no. 220.

²¹ Macalister 1901: 64, no. 5.

²² www.amphoralex.org/timbres/eponymes/accueil_epon/affiche_LRF_un-nom.php.

No 2: Rhodos Amphora Mühürü / Rhodian Amphora Stamp

ve Dr. Horia Slobozianu Koleksiyonu'nda²³ tespit edilmiştir. Yönetici Κλεώνυμος'un ve üretici Εὔφρων'un isimlerinin birlikte yer aldığı Tepebağ buluntusu, Aleksandria Benaki Koleksiyonu'ndaki bir mühürle aynı kalıptan elde edilmiştir²⁴.

Ἐπί Κλε(ωνύμου)

[E]ὔφρ[ο](νος)

No. 3.

Yönetici Φιλωνίδας'ın Period IIB içerisinde MÖ 219-211 yılları arasında bir yıl yöneticilik görevi üstlendiği düşünülmektedir. Aleksandria Benaki Koleksiyonu ve Atina Agorası'ndaki Φιλωνίδας'ın isminin geçtiği mühürlerde sembol olarak gül kullanılmıştır²⁵. Nagidos²⁶, Mısır-Arsinoe²⁷, Aleksandria²⁸, Atina Agorası ve Benaki Koleksiyonu'ndaki²⁹ örneklerde ay isimleri görülmektedir. Bazı mühürlerde ise ay ismi yer almamaktadır³⁰. Bu yöneticinin üreticilerden Διονύσιος II³¹ (MÖ ykl. 219-211 – ykl. 203-199) ve Ιεροτέλης³² (MÖ ykl. 265 – ykl. 219-211) ile bağlantılı olduğu anlaşılmıştır³³. Bu ismin varlığı, Rhodos Peraiası üretimi amphoralarda kullanılan düğme formu

bazı mühürlerde de not edilmiştir. Bu tarz mühürler Istria³⁴, Kabyle³⁵, Iasos³⁶, Kition³⁷, Aleksandria³⁸ ve Benaki Koleksiyonu'nda³⁹ yer almaktadır.

Ἐπί Φι-

λωνί[δα]

No. 4.

Yönetici Σύμμαχος'un isminin geçtiği mühürlerde sembol olarak gül ve Helios başı kullanılmıştır. Bu yöneticinin üreticilerden Ἀγαθόκλῆς III, Ἀγοράναξ, Ἀμόντας, Ἀρίσταρχος, Δαμοκράτης I, Δίος I, Ἑρμῶν II, Μαρσύας, Νανίς, Σωκράτης II ve Φιλαίνιος ile bağlantılı olduğu belirlenmiştir⁴⁰. Σύμμαχος'un Period IIId içerisinde MÖ ykl. 173 – ykl. 171 yılları arasında bir yıl yöneticilik yaptığı düşünülmektedir⁴¹. Σύμμαχος'un isminin kaydedildiği mühürler Olbia⁴², Güney Rusya⁴³, Korinthos⁴⁴, Atina Agorası⁴⁵, Pergamon⁴⁶, Lilibeo

²³ Avram 1988: 311, no. 133, 303, fig. 12/6.

²⁴ Cankardeş-Şenol 2015-III: 390.

²⁵ Cankardeş-Şenol 2017: 161-162; 164-165.

²⁶ Cankardeş-Şenol/Alkaç 2007: 314, no. 25.

²⁷ Empereur 1977: 171, no. 578.

²⁸ Sztetyllo 1975: 172, no. 32; Cankardeş-Şenol 2000: 339-340.

²⁹ Cankardeş-Şenol 2017: 161-162.

³⁰ Sztetyllo 1975: 172, no. 33; Jöhrens 1999: 34, no. 74; Cankardeş-Şenol 2017: 163-164.

³¹ Doğer 1997: 249.

³² Grace 1953: 119, no. 1, 1a-b, pl. 42.

³³ Cankardeş-Şenol 2017, 225; 228.

³⁴ Canarache 1957: 235, no. 530.

³⁵ Getov 1998: 23-24, no. 9.

³⁶ Levi/Pugliese Carratelli 1961-1962: 617, no. 59, fig. 48.

³⁷ Calvet 1982: 35, no. 95; Calvet 1993: 69, fig. 56.

³⁸ Cankardeş-Şenol 2000: 478, no. 130.

³⁹ Cankardeş-Şenol/Canoglu 2009: 148, B97; Cankardeş-Şenol 2017: 162.

⁴⁰ Cankardeş-Şenol 2016: 342, 350.

⁴¹ Finkielstzejn 2001: 192, tab. 19.

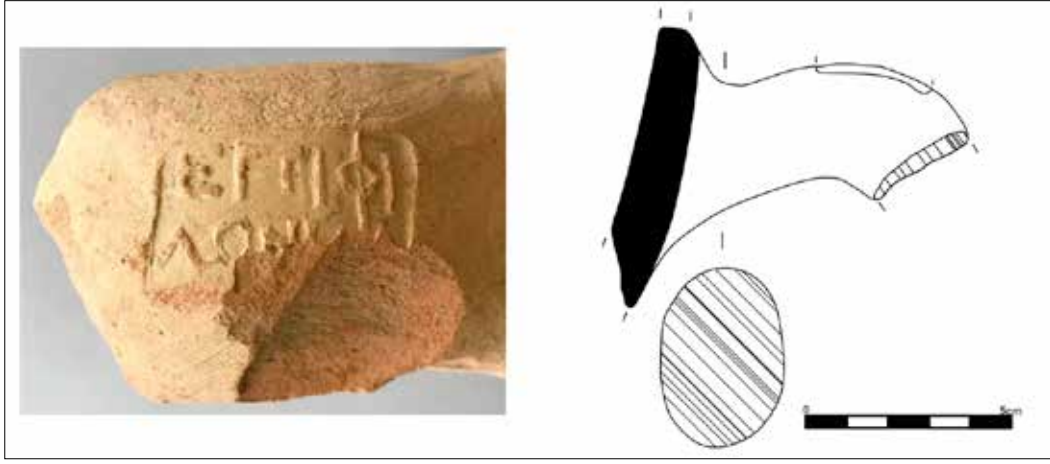
⁴² Levi 1964: 266, no. 146-147.

⁴³ Becker 1855: 430, no. 100-101.

⁴⁴ Adamsheck 1979: 29, no. 67, pl. 7.

⁴⁵ Cankardeş-Şenol 2016: 351.

⁴⁶ Börker/Burow 1998: 37-38, no. 307-321, taf. 12-13.

No 3: Rhodos Amphora Mühürü / Rhodian Amphora Stamp

No 4: Rhodos Amphora Mühürü / Rhodian Amphora Stamp

Nekropolisi⁴⁷, Paphos⁴⁸, Gindaros⁴⁹, Giv'at Yasaf⁵⁰, Crocodilopolis/Arsinoe⁵¹, Atina Ulusal Müzesi⁵², Köln Üniversitesi Arkeoloji Enstitüsü⁵³ ve Aleksandria Benaki Koleksiyonu'nda⁵⁴ bulunmaktadır. Tepebağ'da bulunan bu mühürle aynı kalıptan elde edilmiş örnekler, Köln Üniversitesi ve Benaki'de yer almaktadır.

gül

Ἐπί Συμμά[χου]

No. 5.

Mühürde yönetici Ἀριστομάχος I'in ismi yer almaktadır. Ay adı ise korunamamıştır Ἀριστομάχος

I'in üreticilerden Ἀμύντας, Ἀριστοκλῆς II, Μαρσύας, Νανίς, Νύσιος, Ὀνασίοικος ve Πολύξενος ile bağlantılı olduğu saptanmıştır⁵⁵. Bu yöneticinin Period IVa içinde MÖ ykl. 157 – 155 yılları arasında görev yaptığı düşünülmektedir⁵⁶. Ἀριστομάχος I'in isminin bulunduğu mühürler Sinope⁵⁷, Tanais⁵⁸, Patara⁵⁹, Aleksandria⁶⁰, Arsinoe⁶¹, Kıbrıs Müzesi⁶² ve Hermitage Müzesi'nde⁶³ görülmektedir.

gül

Ἐπί Ἀριστομά[χου ..]

⁴⁷ Brugnone 1986: 38, no. 53.

⁴⁸ Nicolaou 2005: 441, no. 146.

⁴⁹ Kramer 2004: 92, AS 27, taf. 31.

⁵⁰ Ariel 1999: 28, no. 8.

⁵¹ Empereur 1977: 154, no. 516-517.

⁵² Jöhrens 1999: 61, no. 156-157.

⁵³ Lahi 2000: 119, no. 2, abb. 1.

⁵⁴ Cankardeş-Şenol 2016: 342-351.

⁵⁵ Cankardeş-Şenol 2015-II: 398.

⁵⁶ Finkielsztejn 2001: 193, tab. 20.

⁵⁷ Conovici/Garlan 2004: 113-114, no. 28, pl. II.

⁵⁸ Jöhrens 2001: 383, no. 25.

⁵⁹ Dündar 2012: 145, Rh. 58.

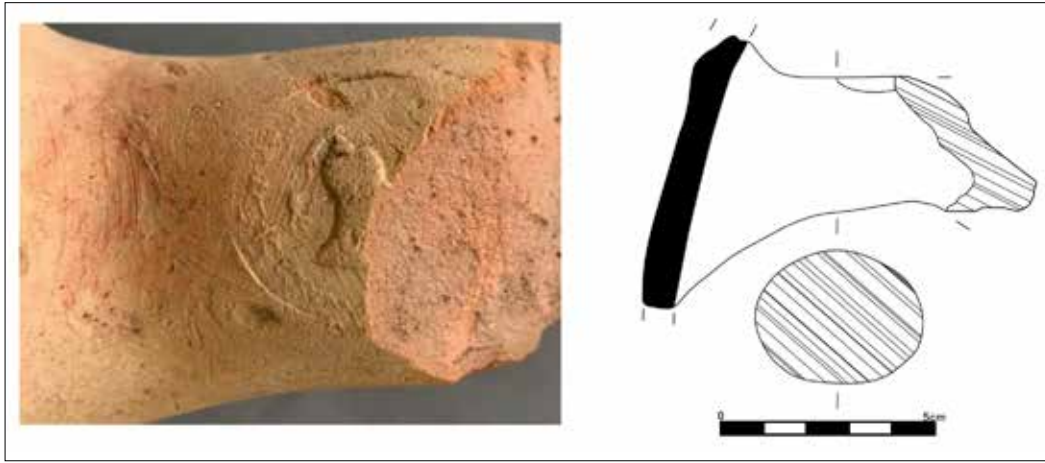
⁶⁰ Cankardeş-Şenol 2015-II: 398-406.

⁶¹ Empereur 1977: 34, no. 97.

⁶² Nicolaou 1969: 163, no. 33, pl. 29.

⁶³ Pridik 1917: 24, no. 536.

No 5: Rhodos Amphora Mühürü / *Rhodian Amphora Stamp*No 6: Rhodos Amphora Mühürü / *Rhodian Amphora Stamp*

B. Üretici Mühürleri

No. 6.

Mühürde üretici Νείλος'un ismi, ay adı Ἀρταμίτιος ile birlikte bulunmaktadır. Crocodilopolis/Arsinoe'de bulunan bir mühürde üretici Νείλος ile yönetici Θεόδωρος II'nin ismi, aynı mühürde birlikte yer almaktadır⁶⁴. Bu ikilinin birlikte olduğu diğer mühürler, Aleksandria Benaki Koleksiyonu'nda da tespit edilmiştir. Bu yöneticinin Period IIC'de MÖ ykl. 203 – ykl. 199 yılları arasında görev yaptığı ileri sürülmektedir⁶⁵. Νείλος'un üretim döneminin belirlenmesinde yönetici Θεόδωρος II'nin görev yılı önem teşkil etmektedir⁶⁶. Üreticinin mühürleri Atina-Pnyks⁶⁷, Paphos⁶⁸, Salamis⁶⁹, Lindos⁷⁰ ve Benaki Koleksiyonu'nda⁷¹ bulunmaktadır.

Νείλος

Ἀρταμίτιος

⁶⁴ Empereur 1977: 98-99, no. 328.

⁶⁵ Finkielsztein 2001: 191, tab. 18.

⁶⁶ Cankardeş-Şenol 2017:231.

⁶⁷ Grace 1956: 142, no. 89.

⁶⁸ Nicolaou 2005: 333-334, no. 262.

⁶⁹ Calvet 1978: 226, no. 34.

⁷⁰ Nilsson 1909: 459, no. 323.

⁷¹ www.amphoralex.org/timbres/eponymes/accueil_epon/affiche_LRF_un-nom.php.

No. 7.

Mühürde üretici Ζήνων I'in ismi bulunmaktadır. Üretici mühürlerinde genellikle gül sembolü kullanmıştır. Ancak bazı örneklerinde yuvarlak formlu mühürün merkezinde monogram da yer almaktadır. Üreticinin faaliyet döneminin belirlenmesinde önemli kriter oluşturan yöneticilerin tamamının Rhodos amphora mühürlerinde ay adı kullanılmaya başlandığı tarih olan MÖ 240 yılından hemen sonra görev yapmış olmaları, Ζήνων I'in bu tarih ve sonrasında üretim gerçekleştirdiğini göstermektedir⁷². Üreticinin amphoralarında yöneticilerden Ἀγλώκριτος (MÖ ykl. 219 – ykl. 211), Ἀρετακλῆς (MÖ ykl. 235), Δαήμων (MÖ ykl. 233 – ykl. 220), Ἐξάκεστος (MÖ ykl. 234), Εὐκλῆς II (MÖ ykl. 233 – ykl. 220), Καλλικράτης I (MÖ ykl. 233 – ykl. 220), Νικασαγόρας (MÖ ykl. 233 – ykl. 220), Καλλικρατίδας (MÖ ykl. 233 – ykl. 220), Νίκων (MÖ ykl. 233 – ykl. 220), Παυσανίας I (MÖ ykl. 233 – ykl. 220) ve Φιλώνδας'ın (MÖ ykl. 233 – ykl. 220) isimleri tespit edilmiştir. Bu yöneticilerin görev yılları dikkate alındığında üretici Ζήνων I'in MÖ ykl. 235 – ykl. 219-211 yılları arasında faaliyetlerini gerçekleştirdiği anlaşılmaktadır⁷³. Üreticiye ait mühürler

⁷² Cankardeş-Şenol 2000: 418, 509.

⁷³ Nicolaou 2005: 322-324, no. 221; Cankardeş-Şenol 2017, 239.

Atina Agorası⁷⁴, Patara⁷⁵, Paphos⁷⁶, Kition⁷⁷, Tarsus⁷⁸, Aleksandria⁷⁹, Aleksandria Benaki Koleksiyonu⁸⁰, Atina Ulusal Müzesi⁸¹ ve Varşova Müzesi'nde⁸² bulunmaktadır.

Ζήνωνος

Gül

No. 8.

Mühürde üretici Ζήνων Ι'ın ismi bulunmaktadır. Üretici için bkz. No. 7.

[Ζήν]ων[ος]

Gül

No. 9.

Mühürde üretici Δίσκος Ι'ın ismi, Πόνωμος ay adı ile birlikte yer almaktadır. Δίσκος Ι'ın yöneticilerden Ξερόστρατος (MÖ ykl. 219 – ykl. 211), Ξερόφροντος Ι (MÖ ykl. 210) ve Ἀστυμήδης Ι (MÖ ykl. 204) ile bağlantılı olduğu belirlenmiştir⁸³. Bu yöneticilerin görev yılları, Δίσκος Ι'ın üretim yaptığı dönemin saptanmasında birer kriterdir. Üreticinin faaliyetlerini MÖ ykl. 219-211 – ykl. 204 dolaylarında yaptığı düşünülmektedir⁸⁴. Δίσκος Ι'ın mühürleri Labraunda⁸⁵, Atina Ulusal Müzesi⁸⁶, Atina Agorası⁸⁷, Atina-Pnyks⁸⁸, Tarsus⁸⁹, Akko⁹⁰, Bet-She'an⁹¹, Gezer⁹² ve Tell Atrib'de⁹³ bulunmuştur. Tepebağ buluntusu ile Gezer'deki üreticinin mühürü aynı kalıptan elde edilmiştir.

Πα[νόμε]ου

Δίσκο[ς]

No. 10.

Mühürde üretici Ιόσσων Ι'ın ismi, ay adı Ἀρταμίτιος ile birlikte görülmektedir. Ιόσσων Ι'ın mühürlerinde Dioskur takkesi ve gül sembolleri bulunmaktadır. Dioskur takkesi, üreticinin sık olarak kullandığı bir semboldür. Üreticinin sembol olarak Dioskur takkesi kullandığı mühür örnekleri, Tanais⁹⁴ ve Pergamon'da⁹⁵ mevcuttur. Aleksandria'da bulunan mühürde, yazıtın dört köşesine yıldız ile kurdeleli pilos sembolü yerleştirilmiştir⁹⁶. Bu tarz sembole sahip mühürler, MÖ ykl. 146–108 yılları arasında faaliyet gösteren üretici Διόφροντος'da da saptanmıştır⁹⁷. Aleksandria Benaki Koleksiyonu'ndaki bir mühürde, Dioskur takkesiyle gül birlikte bulunmaktadır⁹⁸. Tanais⁹⁹ ve Benaki Koleksiyonu'nda¹⁰⁰ sembol olarak, Dioskur takkesi ile üzüm salkımı birlikte kaydedilmiştir. Üreticinin bazı mühürlerinde, Pergamon¹⁰¹ ve Paphos'ta¹⁰² olduğu gibi, sadece gül yer almaktadır. Ayrıca üreticinin tercih ettiği semboller arasında miğferin de yer aldığı, Benaki Koleksiyonu çalışmalarında not edilmiştir¹⁰³. Üreticinin bazı mühürleri, MÖ 210-175 yılları arasına tarihlendirilen Pergamon'daki kulenin dolgusundan bulunmuştur. Bu tarih aralığı, Rhodos amphora mühür kronolojisinde Period III'e denk gelmektedir¹⁰⁴. Ancak bu kronoloji üzerine çalışmalar gerçekleştiren Finkielsztein, Period III için MÖ ykl. 198 – ykl. 161 yılları arasını önermektedir¹⁰⁵. Ιόσσων Ι'ın yöneticilerden Ἀρχίδαμος (MÖ ykl. 180 – ykl. 178), Καλλικρατίδος ΙΙ (MÖ ykl. 175 – ykl. 173), Ἀριστων ΙΙ (MÖ ykl. 167 – ykl. 165) ve Ἀριστόδομος ΙΙ (MÖ ykl. 166 – ykl. 164) ile bağlantılı olduğu belirlenmiştir¹⁰⁶. Bu yöneticilerin görev sürelerinden hareketle üretici Ιόσσων Ι'ın MÖ ykl. 180-178 – ykl. 166-164 yıllarında faaliyetlerini gerçekleştirdiği düşünülmektedir¹⁰⁷. Tepebağ buluntusu bu mühür ile Pergamon¹⁰⁸ ve Paphos¹⁰⁹ örnekleri aynı kalıptan elde edilmiştir.

Ιόσσωνος Ἀρταμίτιου

Gül

⁷⁴ Grace 1934: 235, no. 77.

⁷⁵ Dündar 2012: 198-199, Rh 131.

⁷⁶ Nicolaou 2005: 322-324, no. 221; Sztetyllo 2010: 102, no. 87.

⁷⁷ Calvet 1982: 24, no. 49.

⁷⁸ Grace 1950: 144, no. 63.

⁷⁹ Cankardeş-Şenol 2000: 418-419, no. 40; 509, no. 182.

⁸⁰ Elmalı 2015: 170-178.

⁸¹ Jöhrens 1999: 43-44, no. 103.

⁸² Sztetyllo 1983: 84, no. 47.

⁸³ Cankardeş-Şenol 2017: 242.

⁸⁴ Cankardeş-Şenol 2017: 226.

⁸⁵ Säflund 1980: 13, no. 5.

⁸⁶ Jöhrens 1999: 42, no. 98-99

⁸⁷ Grace 1934: 222-223, no. 24-25

⁸⁸ Grace 1956: 143, no. 101

⁸⁹ Grace 1950: 139, no. 5.

⁹⁰ Ariel/Messika 2007: 14, no. 5.

⁹¹ Fitzgerald 1931: 45, no. 6.

⁹² Trehuedic 2016: 85, no. 2, tab II.

⁹³ Sztetyllo 2000: 97-98, no. 69-70.

⁹⁴ Jöhrens 2001: 420, 205.

⁹⁵ Börker/Burow 1998: 47, no. 458.

⁹⁶ Cankardeş-Şenol 2000, 185, no. 82.

⁹⁷ Ariel/Finkielsztein 1994: 202, SAH 41.

⁹⁸ www.amphoralex.org/timbres/eponymes/accueil_epon/affiche_LRF.php. RF-ΙΑΣΩΝ 01-01.

⁹⁹ Jöhrens 2001: 420, 204.

¹⁰⁰ www.amphoralex.org/timbres/eponymes/accueil_epon/affiche_LRF.php. RF-ΙΑΣΩΝ 01-06.

¹⁰¹ Börker/Burow 1998: 47, no. 459.

¹⁰² Sztetyllo 1991: 72, no. 123.

¹⁰³ www.amphoralex.org/timbres/eponymes/accueil_epon/affiche_LRF.php. RF-ΙΑΣΩΝ 01-04.

¹⁰⁴ Börker/Burow 1998: 5-9.

¹⁰⁵ Finkielsztein 2001: 192, tab. 19.

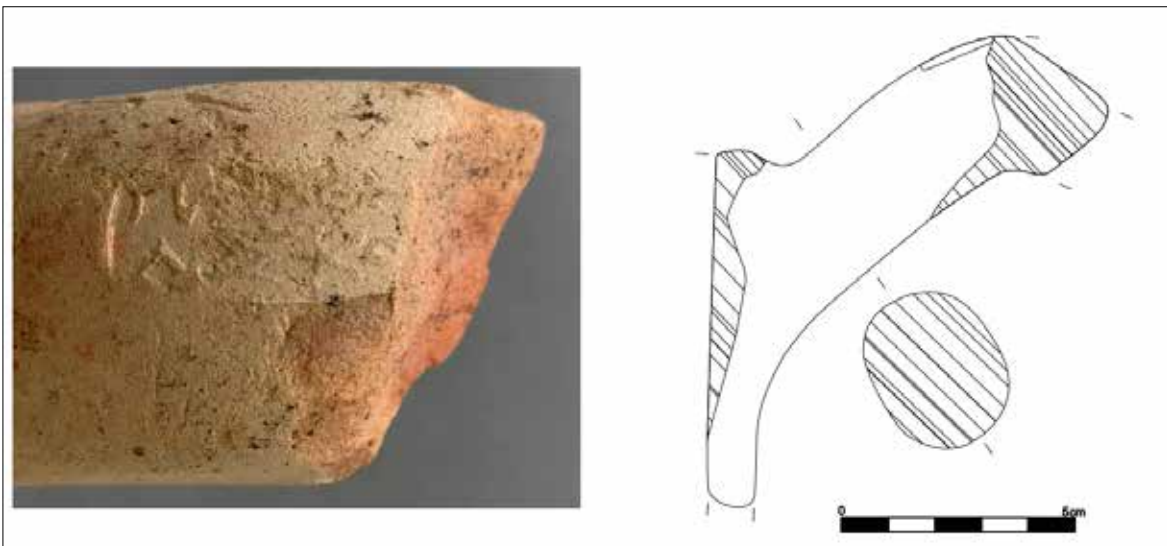
¹⁰⁶ Cankardeş-Şenol 2017: 228; Brugnone 1986: 11, 23, no. 10, 33; Yöneticilerin görev yılı için bkz. Finkielsztein 2001: 192, tab. 19.

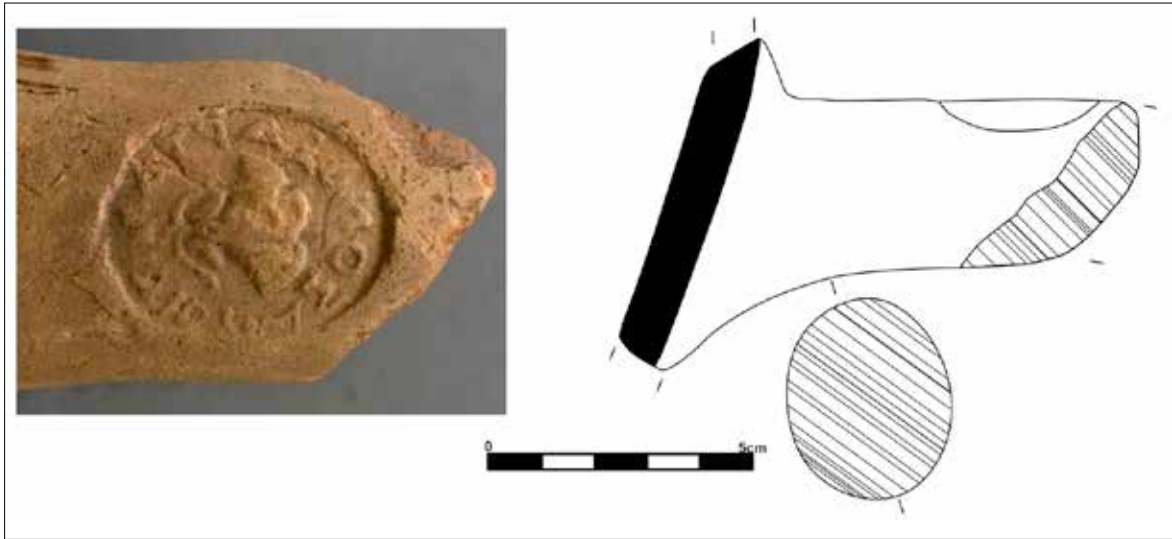
¹⁰⁷ Cankardeş-Şenol 2017: 228.

¹⁰⁸ Börker/Burow 1998: 47, no. 459, taf. 17.

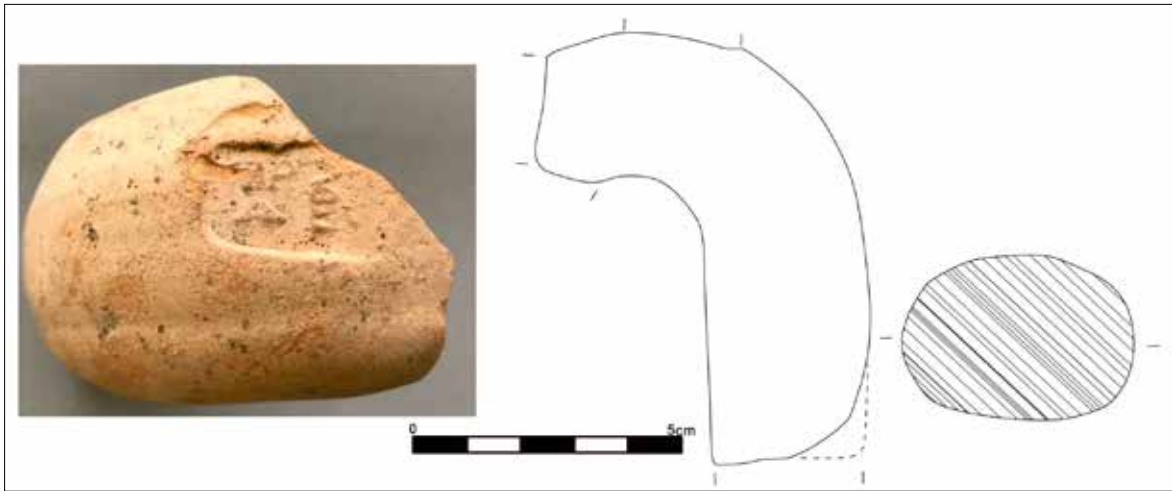
¹⁰⁹ Sztetyllo 1991: 72, no. 123.

ADANA/TEPEBAĞ HÖYÜK AMPHORA MÜHÜRLERİ

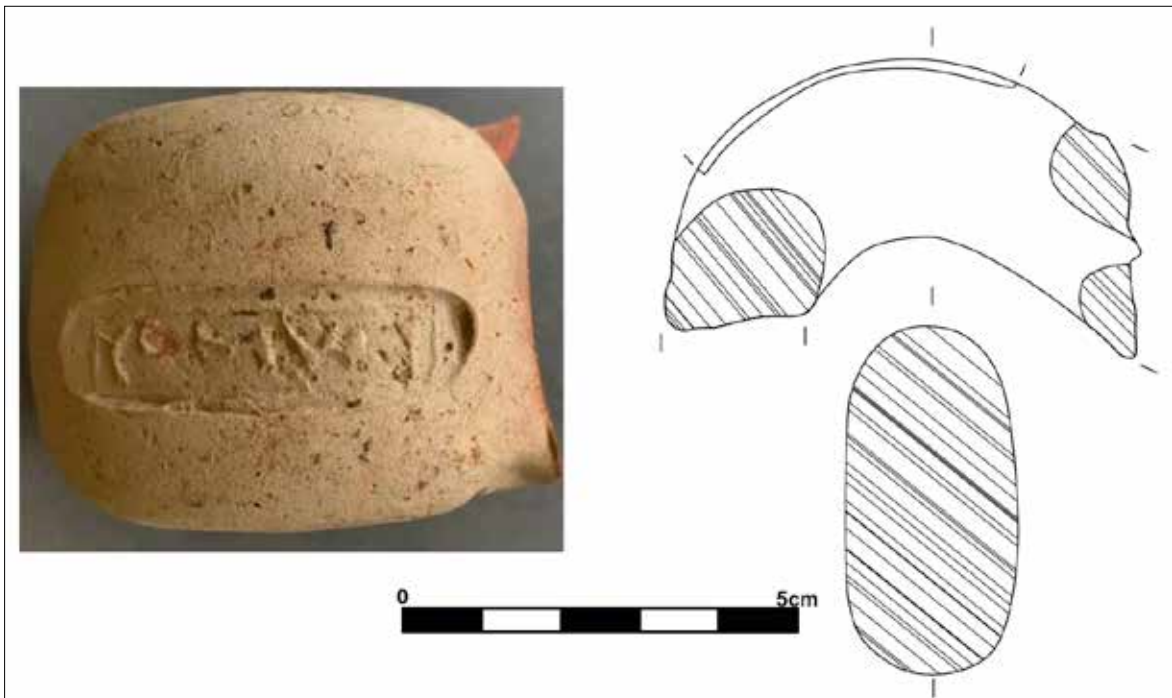
No 7: Rhodos Amphora Mühürü / *Rhodian Amphora Stamp*No 8: Rhodos Amphora Mühürü / *Rhodian Amphora Stamp*No 9: Rhodos Amphora Mühürü / *Rhodian Amphora Stamp*

No 10: Rhodos Amphora Mühürü / *Rhodian Amphora Stamp*

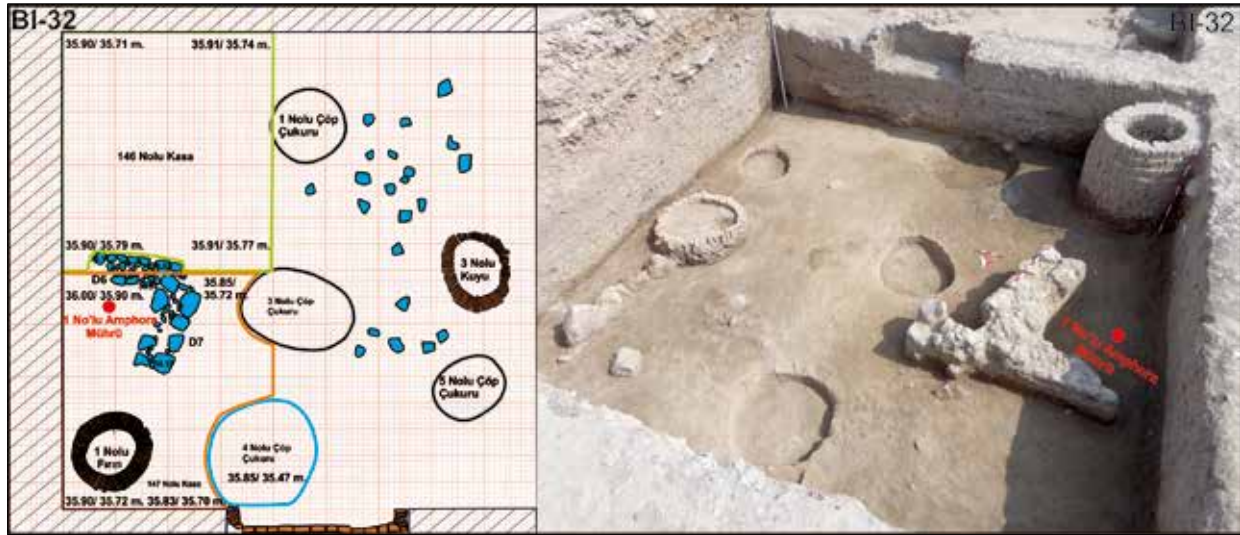

No 11: Rhodos Amphora Mühürü / *Rhodian Amphora Stamp*

No 12: Kökeni Saptanamayan Amphora Mühürü / *Source Undetectable Amphora Stamp*

Figür 5: 1 Nolu Amphora Mührünün Ele Geçtiği Mimari Tabaka / *The Architectural Layer of the Amphora Stamp No.1*

C. Okunamayan Rhodos Amphora Mührü

No. 11.

Kulpun kırık olması ve mühürdeki bazı harflerin tahrip olmasından dolayı yazıt tam olarak çözülememektedir. Kulpun formu, MÖ 3. ve 2. yüzyıllara tarihlenen Rhodos amphoraları ile benzerlik göstermektedir.

Αρ[.....]

Δε[...]

D. Kökeni Saptanamayan Amphora Mührü

No. 12.

Mühürde Κῶμος ismi yer almaktadır. Bu isim, çerçeve içine alınmıştır.

Κῶμου

DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

Tepebağ'da bir adet Knidos, on adet Rhodos ve bir adet de kökeni saptanamayan amphora mührü tespit edilmiştir. Bu mühürlere 2, 3 ve 11 nolu mühürlere tabaka dışı karışık dolgudan; 4, 5 ve 12 nolu mühürlere çöp çukurlarından ele geçmiştir. Geriye kalan altı mühürden 1, 6, 7, 8, 9 ve 10 nolu mühürlere ise stratigrafik olarak Hellenistik Dönem tabakasından ele geçmiştir (Fig.10).

1 nolu mühür; BI-32 açmasında Hellenistik Dönem tabakasının en alt seviyesinde üst dönem çukur ve kuyuları tarafından tahrip olan ve bir kısmı korunmuş D6 ve D7 duvarlarının oluşturduğu mekan dolgusunun içinden ele geçmiştir (Fig.5).

Bir başka mimari dolgu içinden ele geçen mühür ise 6 nolu mührüdür. Bu mühür, BI-32 açmasının kuzeydoğu köşesinde bir kısmı açığa çıkartılmış olan ve devamı kazılmayan alan içinde kalan mekanın dolgusundan bulunmuştur (Fig.6). 7 ve 8 nolu mühürlere ise bu mimarinin bir üst seviyesinde genel derinleşme sırasında ele geçmiştir (Fig.7).

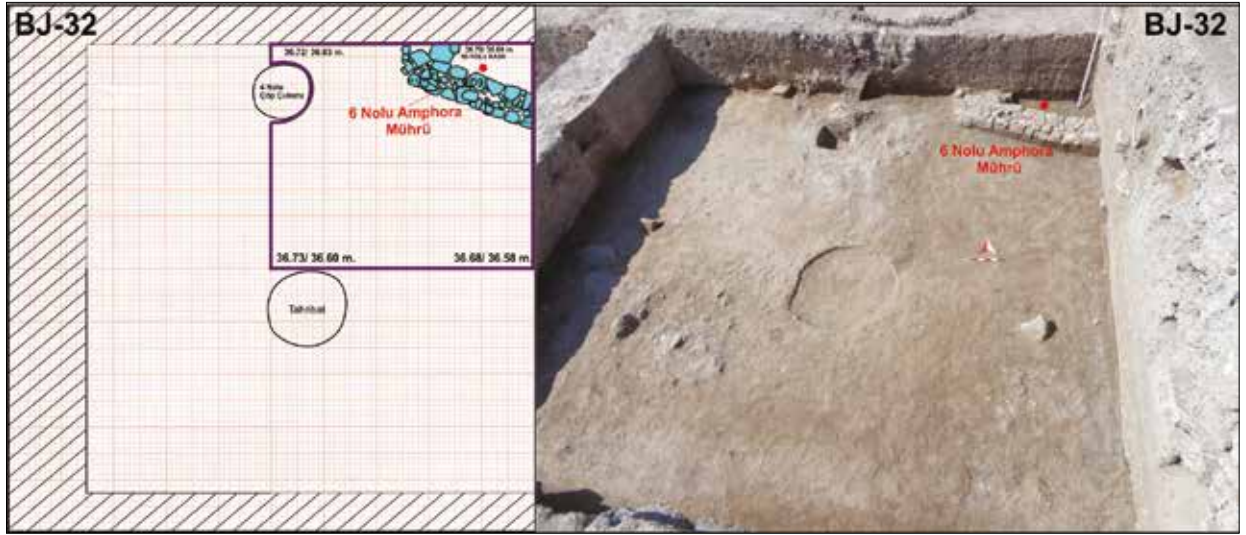
9 ve 10 nolu mühürlere ise Hellenistik Dönem tabakasının ilk seviyelerinden ele geçmiştir (Fig.8).

Yapılan çalışmalardan sonra steril dolgudan ele geçen mühürlere kesitte buluntu derinliklerine göre oturtulduğunda mühürlere üstten alta doğru stratigrafik bir düzen verdiği anlaşılmıştır (Fig. 9,10).

Amphora ve şarap üretimiyle Hellenistik Dönemde ön plan çıkan Rhodos ve Knidos, deniz yolu ile yapılan ticari faaliyetlerde birbiriyle rekabet etmişlerdir. Akdeniz'in iki önemli üreticisinin ticari aktiviteleri, coğrafi açıdan farklı yönlere doğru gerçekleşmiştir. Knidos, Atina ile Delos'u içine alan kuzey pazarını rota olarak belirlerken, buna karşın Rhodos Doğu Akdeniz pazarına yönelmiştir¹¹⁰. Kilikia Bölgesi'nde yapılan arkeolojik araştırmalar sonucunda ulaşılan veriler, Korakeison ile Aleksandria Kat Issos arasındaki topraklarda Knidos amphoralarının yoğun olmadığı görülmektedir. Tepebağ'da Knidos kökenli bir amphora mührü belirlenmiştir. MÖ geç 4. – erken 3. yüzyıla tarihlenen bu mühür ile aynı sembole ve tarihe sahip örnek, Tarsus Gözlükule Höyüğü'nde ele geçmiştir. Bu höyükteki Knidos mühürlere çok az

¹¹⁰ Cankardeş-Şenol 2005: 143.

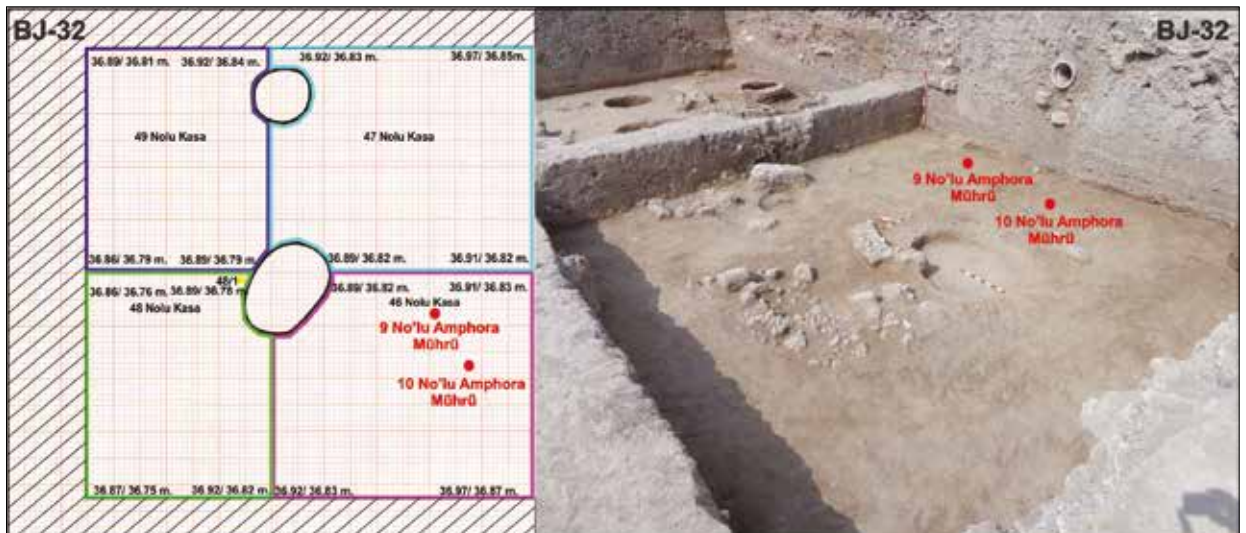

Figür 6: 6 Nolu Amphora Mührünün Ele Geçtiği Mimari Tabaka / *The Architectural Layer of the Amphora Stamp No.6*

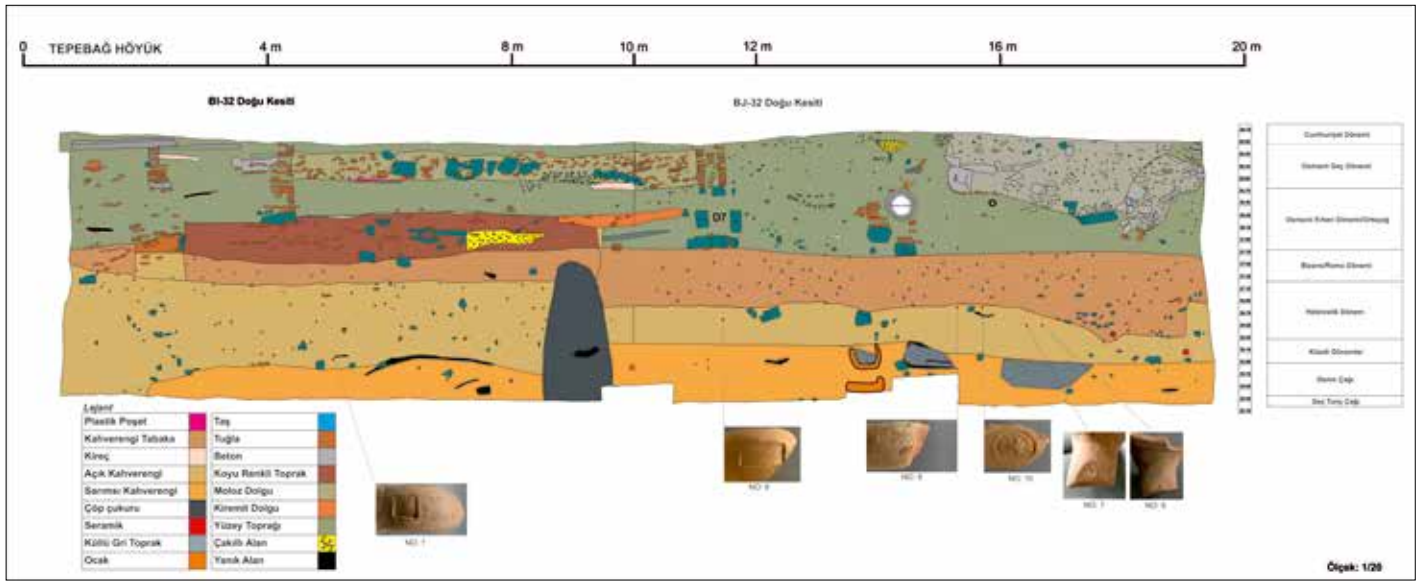

Figür 7: 7 ve 8 Nolu Amphora Mühürlerinin Ele Geçtiği Mimari Tabaka / *The Architectural Layer of the Amphora Stamps No.7-8*

Figür 8: 9 ve 10 Nolu Amphora Mühürlerinin Ele Geçtiği Mimari Tabaka / *The Architectural Layer of the Amphora Stamps No.9-10*

ADANA/TEPEBAĞ HÖYÜK AMPHORA MÜHÜRLERİ

Figür 9: Tepebağ Höyük BI-32 ve BJ-32 Açmaları Doğu Profil Çizimi ve Amphora Mühürlerinin Ele Geçtiği Seviyeler / *Tepebağ Höyük BI-32 and BJ-32 Trenches of Eastern Profile Drawing and Levels of Amphora Stamps*

Amphora Mühürleri Stratigrafisi			
Amphora No	Tarih	Derinlik	Buluntu Yeri
2	MÖ c. 263	37.95-37.60	Karışık dolgu
3	MÖ c. 219 – 211	37.60-37.40	Karışık dolgu
11	MÖ 3. ve 2. yüzyıllar	38.80-38.63	Karışık dolgu
4	MÖ c. 173 – 171	36.61-36.53	Çöp çukuru
5	MÖ c. 157 – 155	36.36-36.24	Çöp çukuru
12	-	36.32-36.20	Çöp çukuru
10	MÖ c. 180-178 – 166-164	36.90-36.83	Steril dolgu
9	MÖ c. 219-211 – 204	36.90-36.83	Steril dolgu
6	MÖ c. 203 – 199	36.70-36.60	Steril dolgu
7	MÖ c. 235 – 219-211	36.61-36.53	Steril dolgu
8	MÖ c. 235 – 219-211	36.61-36.53	Steril dolgu
1	MÖ c. 325 – 280	36.00-35.90	Steril dolgu

Figür 10: Tepebağ Höyük Amphora Mühürleri Stratigrafisi / *Tepebağ Höyük Stratigraphy of Amphora Stamps*

sayıdadır¹¹¹. Nagidos'da Knidos amphoraları ve amphora mühürlerinin, sayısal açıdan Rhodos'un gerisinde kaldığı saptanmıştır. Bu kentteki en erkene tarihlenen Knidos amphoraları, MÖ 4. yüzyılın son çeyreği – erken 3. yüzyıla aittir¹¹². Sonuç olarak MÖ geç 4. – erken 3. yüzyıldan itibaren Knidos amphoraları, Kilikia'da görülmekte ve bu kentin bir örneği de Tepebağ'da temsil edilmektedir.

Kilikia'nın batısından doğusuna doğru farklı tarihlere ait Rhodos amphoraları ya da mühürleri, Selinus¹¹³, Nagidos¹¹⁴, Kelenderis¹¹⁵, Diokaisereia¹¹⁶, Olba¹¹⁷, Elaiussa Sebaste¹¹⁸, Soli¹¹⁹, Tarsus Gözlükule Höyüğü¹²⁰, Tepebağ, Magarsos¹²¹, Tatarlı Höyük¹²², Sirkeli Höyük¹²³ ve Kinet Höyük'te¹²⁴ tespit edilmiştir. Bu bölgede kazılarının sayısı artıkça veya konu ile ilgili yayınlar yapıldıkça, listeye yeni kentlerin ya da yerleşim alanlarının ekleneceği şüphesizdir. Tepebağ'daki Rhodos amphora mühürleri, MÖ 3. yüzyılın ikinci çeyreği ile MÖ 2. yüzyılın ortaları arasında tarihlenmektedir. MÖ 145-108 yılları arasında Rhodos'un ticari hacmi üst seviyeye ulaşmıştır¹²⁵. Buna karşın Tepebağ'da bu döneme ait Rhodos amphora mühürleri henüz bulunamamıştır.

Tepebağ kazısında bulunan bu amphora mühürleri, höyük için bazı önemli sonuçları ortaya koymaktadır:

Amphora mühürlerinin Tepebağ Höyüğü'nün Hellenistik Dönemi için arkeolojik ve epigrafik kanıtlardır. Ayrıca Tepebağ ve yakın çevresi için Hellenistik Dönemin izlerini göstermektedir.

Bazı amphora mühürlerinin Tepebağ Höyüğü'nün Hellenistik Dönem stratigrafisini (36.90-35.90 m. aralığı) tarihleyebileceği tespit edilmiştir. Bu seviyeler arasında bulunan seramik, metal ya da plastik eserler gibi arkeolojik buluntularla ele geçen mühürler, tarihlendirme kriterleri olarak değerlendirilebilir.

¹¹¹ Grace 1950:147, no. 95-98.

¹¹² Şenol/Aşkın 2007: 260, kat. no. 39; Cankardeş-Şenol/Alkaç 2007: 322, kat. no. 43.

¹¹³ Rauh 2001, 261.

¹¹⁴ Cankardeş-Şenol/Alkaç 2007

¹¹⁵ Tekocak 2012: 308-309, no. 2, res. 4.2.

¹¹⁶ Kramer 2012: 36, no. 473.

¹¹⁷ Özyıldırım/Alkaç 2015: 141-152.

¹¹⁸ Kızıllarslanoğlu/Alkaç 2014: 55-68; Kızıllarslanoğlu/Alkaç 2014: 45-68.

¹¹⁹ Yağcı 2001: 270, res. 6.

¹²⁰ Grace 1950; 135-148; Alkaç vd. 2013: 181-190.

¹²¹ Erhan/Gülşen 2016: 182, res. 4.

¹²² Dündar/Gerçek 2018, 153-174.

¹²³ Hrouda 1997: 295; Novak/Kozal 2104: 432, res. 10.

¹²⁴ Gates 1994: 195, fig. 3.

¹²⁵ Cankardeş-Şenol 2005: 141.

Bu mühürlerden yola çıkılarak, Tepebağ'ın Hellenistik Dönemin önemli üreticilerinden Rhodos'la ilişkisinin varlığından ve olasılıkla Knidos'la da ticari bağlantısının olabileceğinden söz edilebilir.

Günümüzde Akdeniz'e yaklaşık olarak 50 km uzaklıkta yer alan Tepebağ'a Knidos ve Rhodos amphoralarının nasıl ulaştıkları sorusu için, en yakın kıyı kentleri olan Mallos ve Magarsos ile Sarus Nehri önemli çıkış noktalarıdır. Magarsos'da bulunan MÖ 4. yüzyılın sonları – erken 3. yüzyıldan itibaren başlayan farklı formlara ait seramikler, kentin Hellenistik Dönem varlığını göstermektedir¹²⁶. Bu kentteki çalışmalarda ele geçen Hellenistik Döneme ait Rhodos amphora mühürleri, Ovalık Kilikia'nın Rhodoslu tüccarların ticari rotası üzerinde olduklarını ortaya koymaktadır. Mallos'da Arkaik ve Klasik Dönemlere ait olabilecek seramik parçaları ile birlikte Hellenistik Döneme tarihlenen Batı Yamacı kapları ve içe çekik ağızlı kaseler yüzeyde tespit edilmiştir¹²⁷. Mallos ve Magarsos'un Hellenistik Dönem varlıkları, kıydan içeride olan Tepebağ'daki yerleşime amphoraların bu kentler üzerinden aktarılmış olma ihtimalini güçlendirmektedir. Bu aktarımda kara yolu ile birlikte Sarus Nehri'de kullanılmış olabilir.

KATALOG

No: 1

Buluntu Yeri: BI-32/147

Seviye:36.00-35.90

Mühür Formu: Kare

Mühür Ölçüsü: 2.2 x 2.2 cm

Yazıt: Kısaltma.

Hamur Rengi: 2.5 YR 6/6 light red

Yüzey Rengi: 5 YR 7/6 reddish yellow

Katkı Maddesi: Taşçık, yoğun kalker ve mika

No: 2

Buluntu Yeri: BH-33/16

Seviye:37.95-37.60

Mühür Formu: Dikdörtgen

Mühür Ölçüsü: ? x 1.8 cm

Yazıt: İki satır kısaltma yazıt. Ortada üst ve alt satırları ayıran bir yatay çizgi.

Hamur Rengi: 5 YR 6/4 light reddish brown

Yüzey Rengi: 7.5 YR 6/4 light brown

Katkı Maddesi: İnce taşçık ve kalker

Kalp: RE-KΛΕΩΝΥΜΟΣ 01-RF-EΥΦΡΟΝ-001¹²⁸.

¹²⁶ Şahin 2014: 150.

¹²⁷ Durukan 2017: 361-362, fig. 10a.

¹²⁸ Cankardeş-Şenol 2015-III: 390.

No: 3**Buluntu Yeri:** BI-32/176**Seviye:** 37.60-37.40**Mühür Formu:** Dikdörtgen**Mühür Ölçüsü:** 2.8 x 2.0 cm**Yazıt:** İki satır yatay yazıt.**Hamur Rengi:** 5 YR 7/6 reddish yellow**Yüzey Rengi:** 10 YR 8/3 wery pale brown**Katkı Maddesi:** İnce taşçık ve kalker**No: 4****Buluntu Yeri:** BJ-32/59**Seviye:** 36.61-36.53**Mühür Formu:** Yuvarlak**Mühür Ölçüsü:** R. 3.0 cm**Yazıt:** Bir satır dairesel yazıt, harfler dışa doğru yönelmektedir.**Hamur Rengi:** 5 YR 7/4 pink**Yüzey Rengi:** 10 YR 8/3 very pale brown**Katkı Maddesi:** Az mika**Kalıp:** RE-ΣΥΜΜΑΧΟΣ- 005¹²⁹.**No: 5****Buluntu Yeri:** BI-32/121**Seviye:** 36.36-36.24**Mühür Formu:** Yuvarlak**Mühür Ölçüsü:** R. ca. 3.0 cm**Yazıt:** Bir satır dairesel yazıt, hilal şeklinde sigma, harfler dışa doğru yönelmektedir.**Hamur Rengi:** 5 YR 7/6 reddish yellow**Yüzey Rengi:** 10 YR 8/3 very pale brown**Katkı Maddesi:** İnce kum ve yoğun kalker**No: 6****Buluntu Yeri:** BJ-32/96**Seviye:** 36.70-36.60**Mühür Formu:** Dikdörtgen**Mühür Ölçüsü:** 3.0 x 1.2 cm**Yazıt:** İki satır yatay yazıt.**Hamur Rengi:** 5 YR 6/6 reddish yellow**Yüzey Rengi:** 10 YR 8/4 very pale brown**Katkı Maddesi:** Az kalker**No: 7****Buluntu Yeri:** BJ-32/59**Seviye:** 36.61-36.53**Mühür Formu:** Yuvarlak**Mühür Ölçüsü:** R. ca. 2.2 cm**Yazıt:** Bir satır dairesel yazıt, harfler içe doğru yönelmektedir.**Hamur Rengi:** 7.5 YR 6/4 light brown**Yüzey Rengi:** 7.5 YR 7/3 pink**Katkı Maddesi:** İnce taşçık ve mika**No: 8****Buluntu Yeri:** BJ-32/59**Seviye:** 36.61-36.53**Mühür Formu:** Yuvarlak**Mühür Ölçüsü:** R. ca. 2.2 cm**Yazıt:** Bir satır dairesel yazıt.**Hamur Rengi:** 7.5 YR 7/4 pink**Yüzey Rengi:** 7.5 YR 7/4 pink**Katkı Maddesi:** Mika**No: 9****Buluntu Yeri:** BJ-32/46**Seviye:** 36.90-36.83**Mühür Formu:** Dikdörtgen**Mühür Ölçüsü:** ? x 1.2 cm**Yazıt:** İki satır yatay yazıt.**Hamur Rengi:** 5 YR 6/6 reddish yellow**Yüzey Rengi:** 10 YR 8/4 very pale brown**Katkı Maddesi:** Mika**Kalıp:** RF-ΔΙΣΚΟΣ 01-ΠΑΝΑΜΟΣ-004¹³⁰.**No: 10****Buluntu Yeri:** BJ-32/46**Seviye:** 36.90-36.83**Mühür Formu:** Yuvarlak**Mühür Ölçüsü:** R. ca. 3.2 cm**Yazıt:** Bir satır dairesel yazıt, harfler içe doğru yönelmektedir.**Hamur Rengi:** 5 YR 7/6 reddish yellow**Yüzey Rengi:** 10 YR 8/4 very pale brown**Katkı Maddesi:** Mika**Kalıp:** RF-ΙΑΣΩΝ 01-ΑΡΤΑΜΙΤΙΟΣ-001¹³¹.¹²⁹ Cankardeş-Şenol 2016: 351.¹³⁰ http://www.amphoralex.org/timbres/eponymes/accueil_epon/affiche_LRF.php; Trehuedic 2016: 85, no. 2, tab II.¹³¹ http://www.amphoralex.org/timbres/eponymes/accueil_epon/affiche_LRF.php; Börker/Burow 1998: 47, no. 459, taf. 17; Sz-

No: 11**Buluntu Yeri:** BH-33/3**Seviye:** 38.80-38.63**Mühür Formu:** Dikdörtgen**Mühür Ölçüsü:** ? x 1.5 cm**Yazıt:** İki satır yatay yazıt.**Hamur Rengi:** 5 YR 7/6 reddish yellow**Yüzey Rengi:** 10 YR 8/3 very pale brown**Katkı Maddesi:** İnce taşçık, kalker**No: 12****Buluntu Yeri:** BJ-32/77**Seviye:** 36.32-36.20**Mühür Formu:** Dikdörtgen**Mühür Ölçüsü:** 4.0 x 1.2 cm**Yazıt:** Çerçeve içine alınmış bir satır yatay retrograd yazıt.**Hamur Rengi:** 2.5 YR 6/8 light red**Yüzey Rengi:** 10 YR 8/3 very pale brown**Katkı Maddesi:** Kum ve yoğun mika**İndeks (Rh. Rhodos; Kn.: Knidos; Yö.: Yönetici; Ür.: Üretici)****Yönetici ve Üretici İsimleri**

Ἀριστομάχος I, Rh., ep., 5

Δίσκος I, Rh., ür., 9

Εὔφρων, Rh., ür., 2

Ζήνων I, Rh., ür., 7-8

Ἰάσων I, Rh., ür., 10

Κλεώνυμος I, Rh., ep., 2

Κῶμος, 12

Νείλος, Rh., ür., 6

Πασικράτης, Kn., ep., 1

Σύμμαχος, Rh., ep., 4

Φιλωνίδας, Rh., ep., 3

Rhodos Ay İsimleri

Ἄρταμίπιος, 6, 10

Πάναμος, 9

Semboller

Gül, 4-5, 7-8, 10

Pruva, 1

KAYNAKÇA

ADAMSCHECK, B. 1979

The Pottery, Stamped Amphora Handles, Kenchreai, Eastern Port of Corinth. Leiden.

ALKAÇ, E. / DURUGÖNÜL, S. / GÖKÇAY, B. 2013

“Tarsus Köylügarajı Mezar Yapısı ve Jeofizik Çalışmaları”, *II Tarsus Kent Sempozyumu*. Tarsus, 15-17 Kasım 2012:181-190.

ARIEL, D. T. 1999

“Stamped Amphora Handles from Giv’at Yasaf (Tell Er-Ras)”, *ATIQT XXXVII*: 25-30.

ARIEL, D. T./ FINKIELSZTEJN, G. 1994

“Stamped Amphora Handles”, *Tell Anafa I: Report on Ten Years of Excavation at a Hellenistic and Roman Settlement in Northern Israel. The Hellenistic and Roman Pottery: The Plain Wares, and The Fine Wares* (Ed. S. YKL. Herbert). Michigan: 193-240.

ARIEL, D. T./ MESSIKA, N. 2007

“Finds from the Hellenistic ‘Favissa’ at ‘Akko-Ptolemaios’”, *ATIQT 57*: 11-20.

AVRAM, A. 1988

“Anfore si Tigle Stampilate din Collectia Dr. Horia Slobozianu”, *SCIIVA 39.3*: 287-313.

BECKER, P. 1855

“Über die im Südlichen Russland Gefundenen Henkelinschriften auf Griechischen Thongefassen”, *Mélanges Gréco-Romains, Tome I (1849-1855)*: 416-521.

BÖRKER, YKL. / BUROW, J. 1998

Die Hellenistischen Amphorenstempel aus Pergamon (Ed. W. Radt). *Pergamenische Forschungen*, Band 11, Teil II.

BÖRKER, YKL. 1986

“Die Herkunft der Schiffsbug-Stempel”, *BCH Supplements XIII, Recherches Sur les Amphores Grecques*: 474-477.

BRUGNONE, A. 1986

“Altri bolli dalla necropoli di Lilibeo”, *ΚΩΚΑΛΟΣ XXXII*: 1-19-19-113.

ADANA/TEPEBAĞ HÖYÜK AMPHORA MÜHÜRLERİ

CALVET, Y. 1972

“Les timbres amphoriques (1965-1970)”, *Salamine de Chypre III*: 1-105.

CALVET, Y. 1978

“Timbres amphoriques de Salamine (1971-1974)”, *Report of the Department of Antiquities, Cyprus, Nicosia*: 222-234.

CALVET, Y. 1982

Les Timbres Amphoriques, *Kition-Bamboula I*. Paris.

CANARACHE, V. 1957

Importul Amforelor Stampilate la Istria. Bucarest.

CANKARDEŞ-ŞENOL, G. 2000

İskenderiye Kurtarma Kazılarında Ele Geçen Hellenistik Dönem Amphora Mühürleri (Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi). İzmir.

CANKARDEŞ-ŞENOL, G. 2005

“Amphora Mühürlerinin Köken ve Sosyal Statünün Belirlenmesindeki Etkileri ve Kent Lokalizasyonunun Tespitine Katkıları”, *OLBA XII*: 139-164.

CANKARDEŞ-ŞENOL, G. 2015-I

“Early Cnidian Amphora Exports to Alexandria, Egypt”, *Recent Studies on the Archaeology of Anatolia, British Archaeological Reports* (Eds. E. Lafli/S. Patacı). Int. Series 2750. Oxford: 169-192.

CANKARDEŞ-ŞENOL, G. 2015-II

Lexicon of Eponym Dies on Rhodian Amphora Stamps Volume 1, Eponyms A, EtAlex 33. Alexandrie.

CANKARDEŞ-ŞENOL, G. 2015-III

Lexicon of Eponym Dies on Rhodian Amphora Stamps Volume 2, Eponyms B to K, EtAlex 37. Alexandrie.

CANKARDEŞ-ŞENOL, G. 2016

Lexicon of Eponym Dies on Rhodian Amphora Stamps Volume 3, Eponyms L to S, EtAlex 39. Alexandrie.

CANKARDEŞ-ŞENOL, G. 2017

Lexicon of Eponym Dies on Rhodian Amphora Satmps Volume 4, Eponyms T to X, EtAlex 39. Alexandrie.

CANKARDEŞ-ŞENOL, G. / ALKAÇ, E. 2007

“Nagidos’da Ele Geçen Amphora Mühürleri: Rhodos, Knidos, Kıbrıs ve Lokal Üretimler”, Dağlık Kilikia’da Bir Antik Kent Kazısının Sonuçları. NAGIDOS (Ed. S. Durugönül), *Adalya Supplement* 6. İstanbul: 297-344.

CANKARDEŞ-ŞENOL, G. / CANOĞLU, E. 2009

“Mısır Alexandria Greko-Romen Müzesi’nde Bulunan Düğme Formlu Mühürler”, *Arkeoloji Dergisi XIV*: 109-164.

CONOVICI, N. / GARLAN, Y. 2004

“Les timbres amphoriques étrangers trouves à Sinope (1)”, *Anatolia Antiqua XII*: 105-122.

DOĞER, E. 1994

“Rodoslu Çömlekçi Hieroteles”, *Arkeoloji Dergisi II*: 195-218.

DOĞER, E. 1997

“Hisarönü/Çubucak Rodos Amphora Atölyeleri Kazısı”, *Kazı Sonuçları Toplantısı 18-2*. Ankara: 235-254.

DUNDAR, E. / GERÇEK, A. 2018

“Imported Hellenistic Stamped Amphora Handles from Tatarlı Höyük (in the Province of Adana-Turkey)”, *Gephyra 15*: 153-174.

DURUKAN, M. 2017

“Yeni Veriler Işığında Mallos, Magarsos ve Antiokheia Ad Pyramos Problemi”, *Olba XXV*: 345-380.

DÜNDAR, E. 2012

Patara Kazılarında Ele Geçen (1989-2010 Yılları) Arkaik, Klasik, Hellenistik Dönem Ticari Amphoralar ve Amphora Mühürleri (Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi). Antalya.

ELMALI, G. 2015

Erken Dönem Rhodos Amphora Üreticileri (M.Ö. 4. Yüzyılın Sonu- 3. Yüzyılın Başı), (Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü Yayınlanmamış Lisans Tezi). İzmir.

EMPEREUR, J. Y. 1977

Catalogue des Timbres Amphoriques de Medinet-El-Fayoum (Crocodilopolis-Arsinoe). Paris.

- EMPEREUR, J. Y. 1990
“Η Χρονολόγηση Των Ροδιακών Αμφορέων Στην Ελληνιστική Περίοδο”, *ANATYPO*: 199-209.
- ENER, K. 1993
Tarih Boyunca Adana Ovasına (Çukurova'ya) Bir Bakış. Adana.
- ERHAN, F./GÜLŞEN, F. 2016
“Magarsus Kazısı 2013-2015”, 37. *Kazı Sonuçları Toplantısı* 2:175-190
- FINKIELSZTEJN, G. 2001
Chronologie Détaillée et Révisée des Éponymes Amphoriques Rhodiens, de 270 à 108 av. J.-YKL. Environ: Premier Bilan.
- FITZGERALD, G. M. 1931
Beth-Shan Excavations 1921-1923. The Arab and Byzantine Levels. Philadelphie.
- GATES, H. 1994
“1992 Excavations at Kinet Höyük (Dörtyol/Hatay)”, 15. *Kazı Sonuçları Toplantısı-1. Ankara*: 193-200.
- GETOV, L. 1998
“Ranni Rodoski Eponimni Peçati Ot Kabile”, *ARHEOLOGIA*: 22-26.
- GİRGİNER, K.S. 2000
“Tepebağ Höyük (URUAdaniia) Kizzuwatna Ülkesinin Başkenti miydi?”, *Efsaneden Tarihe, Tarihten Bugüne Adana: Köprü Başı* (Eds. E. Artun/S. Koz). İstanbul: 70-85.
- GRACE, V. 1934
“Stamped Amphora Handles Found in 1931-1932”, *HESPERIA* 3/3: 197-310.
- GRACE, V. 1950
“The Stamped Amphora Handles”, *Excavations at Gözlükule, Tarsus I* (Ed. H. Goldman). Princeton: 135-148.
- GRACE, V. 1953
“The Eponyms Named on Rhodian Amphora Stamps”, *HESPERIA* 22: 116-128.
- GRACE, V. 1956
“Stamped Wine Jar Fragments”, *HESPERIA* 10: 116-189.
- GRAMATOPOL, M. / POENARU-BORDEA, P. 1969
“Amphora Stamps from Callatis and South Dobrudja”, *DACIA XIII*: 127-282.
- HROUDA, B. 1997
“Vorläufiger Bericht über die Ausgrabungsergebnisse auf dem Sirkeli Höyük/Südtürkei von 1992-1995”, 18. *Kazı Sonuçları Toplantısı-1*. Ankara: 291-311.
- JÖHRENS, G. 1999
Amphorenstempel Im Nationalmuseum von Athen. Mainz.
- JÖHRENS, G. 2001
“Amphorenstempel Hellenistischer Zeit aus Tanais, Eurasia Antiqua”, *Zeitschrift für Archäologie Eurasiens* 7: 367-479.
- KIZILARSLANOĞLU, A. / ALKAÇ, E. 2014
“Elaiussa'da Ele Geçen Hellenistik Dönem Rhodos Amphora ve Amphora Mühürleri”, *Adalya XVII*: 55-68.
- KIZILARSLANOĞLU, A. / ALKAÇ, E. 2018
“Hellenistic Amphora Stamps From Elaiussa”, *Anatolia Antiqua XXVI*: 45-68.
- KRAMER, N. 2004
“Amphorenstempel und Sonstige Importamphoren”, *Gindaros und Archaeologies eider Siedlung im nordwestlichen Syrien von hellenistischer bis frühbyzantinische Zeit*: 84-98.
- KRAMER, N. 2012
Keramik und Kleinfunde aus Diokaisereia. Berlin
- LAHI, B. 2000
“Die Transport Amphoren in der Sammlung des Archäologischen Instituts der Universität zu Köln”, *ZPE* 129: 117-128.
- LAWALL, M. L. 2007
“Die Basilika am Statsmarkt in Ephesos, 2. Teil: Funde Klassischer bis Römischer Zeit”, *Forschungen in Ephesos IX/2-3*: 28-57.

ADANA/TEPEBAĞ HÖYÜK AMPHORA MÜHÜRLERİ

LEVI, I. E. / PUGLIESE D. 1961/1962

“Nuove iscrizioni di Iasos”, *ASATENE* 39/40: N.S.23/24, 604-632.

LEVI, I. E. 1964

Olbia, Temenos et Agorai. Varna.

MACALISTER, A.S. 1901

“Amphora Handles With Greek Stamps, From Tell Sandannah”, *Palestine Exploration Fund, Quarterly Statement For 1901*. London.

NICOLAOU, I. 1969

“Stamped Handles of Amphoras in the Paphos Museum, Acquired in 1969”, *RDAC*: 58-164, pl. XXLX-XXX.

NICOLAOU, I. 2005

The Stamped Amphora Handles from the House of Dionysos. Paphos V. Nicosia.

NILSSON, M. P. 1909

Timbres Amphoriques de Lindos. Publiés avec une Étude sur les Timbres Amphoriques Rhodiens. Copenhagen.

NOVAK, M./KOZAL, E. 2014

“Sirkeli Höyük 2012 Yılı Çalışmaları”, 35. *Kazi Sonuçları Toplantısı-2*. Ankara: 428-442.

ÖZYILDIRIM, M. / ALKAÇ, E. 2015

“Olba Kazısında Ele Geçen Rhodos Amphora Mühürleri”, *Selevcia Calycadnum V*: 141-152.

PRIDIK, E. 1917

Catalogue d'Inventaire des Timbres sur Anses et Cols d'Amphores, Ainsi sur Tuiles, de la Collection de l'Ermitage. Petrograd.

RAMAZANOĞLU, G. 2009

“Adana’da Roma Dönemi Köprüsü: Taşköprü”, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 18/1: 305-322.

RAUH, N. 2001

“Dağlık Kilikya Yüzey Araştırma Projesi: 1998 ve 1999 Raporları”, 18. *Araştırma Sonuçları Toplantısı-2*. Ankara: 259-272.

SÄFLUND, M. L. 1980

Stamped Amphora Handles Labraunda. Swedish Excavations and Researches II.2. Stockholm.

SCHMALTZ, B. 2016

Die hellenistischen Amphorenstempel von Kaunos. Asia Minor 79.

SZTETYLLO, Z. 1975

“Timbres amphoriques grecs des fouilles polonaises à Alexandrie (1962-1972)”, *Etudes Travaux VIII, TOME 16*: 160-235.

SZTETYLLO, Z. 1983

Les Timbres Céramiques Dans les Collections de Musée National de Varsovie. Varsovie.

SZTETYLLO, Z. 1991

Pottery Stamps (1975-1989), Nea-Paphos IV. Varsovie.

SZTETYLLO, Z. 2000

Tell Atrib 1985-1995, I, Pottery Stamps. Tome 34, Varsovie.

SZTETYLLO, Z. 2010

Pottery Stamps from Nea Paphos (Excavations in 1990-2006), Nea Paphos VI. Varsovie.

ŞAHİN, F. 2016a

“Tepebağ Höyük 2014-2015 Yılı Kazı Çalışmaları”, 37. *Kazi Sonuçları Toplantısı-2*. Erzurum: 191-208.

ŞAHİN, F. 2016b

“Kentsel Arkeoloji Örneği: Tepebağ Höyük”, *Sosyal ve Beşeri Bilimlere Küresel Yaklaşımlar*. Ankara: 26-39.

ŞAHİN, F. 2017a

“Adana/Tepebağ Höyük Kazısı 2015 Yılı Sonuçları”, 38. *Kazi Sonuçları Toplantısı-3*. Edirne: 151-172.

ŞAHİN, F. 2017b

“A New Excavation in the Mediterranean: Adana’s Tepebağ Höyük/Akdeniz Bölgesi’nde Yeni Bir Kazı: Adana-Tepebağ Höyük”, *ANMED 15*: 1-10.

ŞAHİN, R. 2014

“Karataş Burnu Yüzey Araştırmasında Bulunan Hellenistik ve Roma Dönemi Keramikleri”, *TÜBA-AR 17*: 143-161.

ŞENOL, A. K. 1995

Erken Knidos Amphoralarında (İ.Ö. III. Yüzyıl) Monogram Mühürler (*Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). İzmir.

ŞENOL, A. K./AŞKIN, E. 2007

“Amphoralar Işığında Kentin Ticari İlişkileri”, *Dağlık Kilikia’da Bir Antik Kent Kazısının Sonuçları. NAGIDOS* (Ed. S. Durugönül). *Adalya Supplement 6*. İstanbul: 241-297.

TEKOCAK, M. 2012

“Kelenderis Batı Nekropolünden Bir Mezarın Buluntuları Üzerine Değerlendirmeler”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 27*: 305-315.

TREHUEDIC, K. 2016

“*Timbres Amphoriques au Pontifical Biblical Institute de Jerusalem*”, *Orientalia 85/1*: 84-88, tab. II-III.

TUNA, N. 1990

“Datça Yarımadasında Hellenistik Dönem Amphora Üretim Merkezleri”, *X. Türk Tarih Kongresi. I. Cilt* Ankara: 348-371.

YAĞCI, R. 2001

“Soli/Pompeipolis Kazıları 1999”, *22. Kazı Sonuçları Toplantısı-2*. Ankara: 259-272.